

Имаме богато литературно наследство – книги и списания в природните науки и образованието. Тази литература е предназначена за ученици, учители и широка публика. Така се поддържа жив интерес на младите и по-старите поколения към науката – тази, днес забравена, литература напълно утолява жаждата за знания. В края на всяка книжка на нашето списание ще бъде показвана книга или списание от тези отдавна отминали времена.

Проф. Б. В. Тошев, главен редактор

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПОЕМА (МАКАРЕНКО, 1949)

Преди година-две заедно с директора на Националното издателство „Азбуки“ д-р Надя Кантарева-Барух посетихме няколко училища в Родопите. В едно от тях ни посрещнаха в голямата учителска стая. По стените ѝ имаше големи портрети на видни педагози, а под тях – художествено написани умни мисли, които те по някакъв повод са казали. На централно място бе портретът на Антон Семьонович Макаренко (1888 – 1939). Попитах учителките кой е Макаренко – те посрещнаха въпроса ми с мълчание.

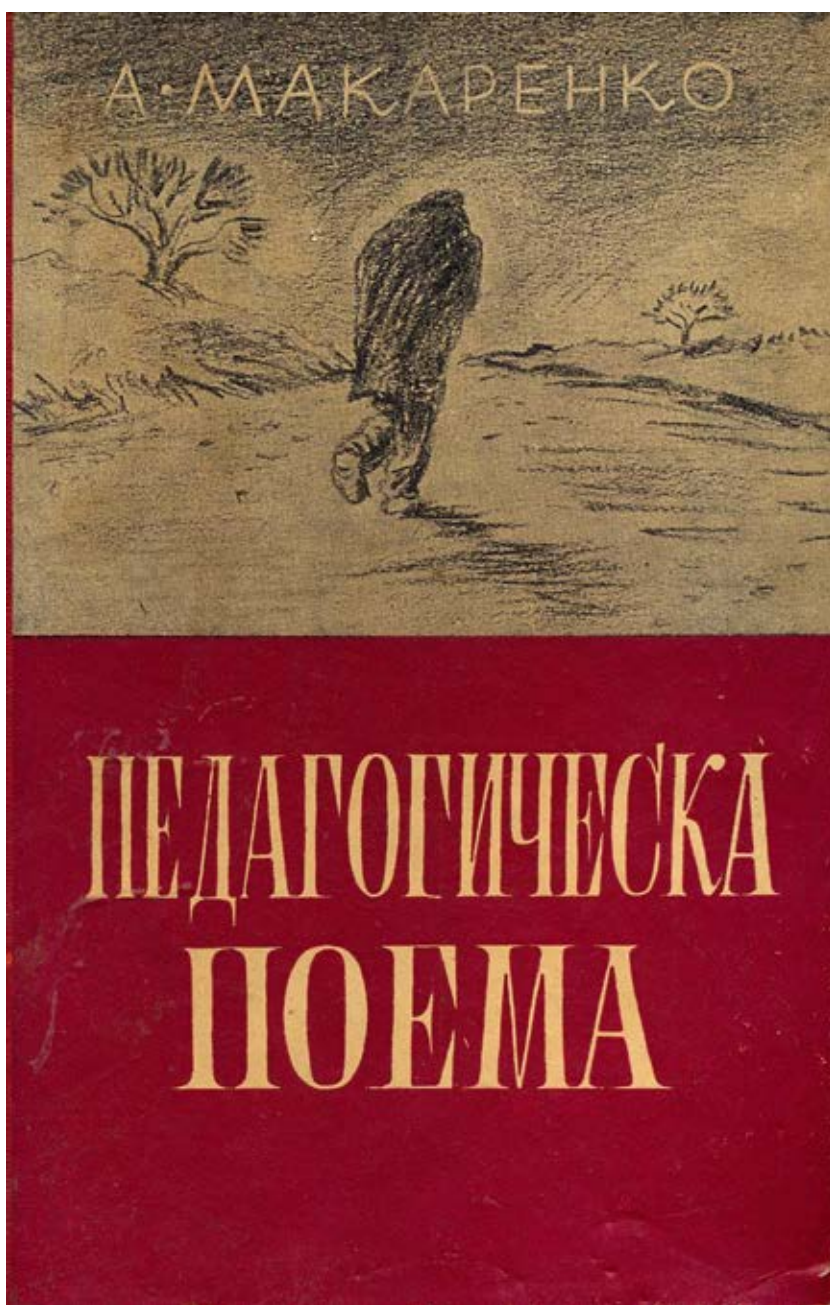
А някога, в годините на ранния комунизъм, Макаренко бе много популярен в България – гледаха на него като на най-виден представител на прогресивната съветска педагогика. Тогава всеки говореше за неговата книга „Педагогическа поема“. Тук ще може да се получи представа за тази книга (690 стр.), като откъсите от нея, които следват, са от нейното четвърто издание, отпечатано в Издателството на Българската комунистическа партия с редактор Богомил Райнов (1919 – 2007). Книгата е илюстрирана – оригиналните илюстрации са на Александър Давидович Короткин (1908 – 1958).

Книгата на Макаренко едва ли щеше да получи такова голямо разпространение в комунистическия свят, ако навремето не бе получила високата оценка на великия руски писател Максим Горки (1868 – 1936). В тази книга е описана възпитателната работа в една трудова колония за безпризорни деца. Макаренко е намерил път към тези деца и с възпитателни стрдания е успял да ги откъсне от крималния свят и да ги насочи към нормален трудов живот. Ето какво е написал Горки за трудовата колония на Макаренко и за безпризорните деца в Русия (сп. „Наши достижения“, бр. 2, 1929 г.).

Откъде са се взели «безпризорните»? Това са деца на «бежанци» от западните губернии, пръснати из цяла Русия от вихъра на войната, на бедни хора, загинали през гражданската война от епидемии и глад. Децата с лоша наследственост и неустойчиви пред съблазните на улицата, очевидно, вече са загинали, останали са само напълно способните за самозащита в борбата за живот здрави деца. Те охотно се съгласяват да работят всичко, лесно се подчиняват на трудовата дисциплина, ако тя е тактична и не оскърбява съзнанието им за собствено достойнство, те искат да се учат, и добре се учат. Те разбират значението на колективния труд, разбират неговото предимство. Аз бих казал, че животът, макар и суров, но превъзходен възпитател на хора силни, е възпитал тези деца като колективисти «по дух». Но същевременно почти всяко от тях е вече с малко или много рязко очертана индивидуалност, всяко от тях е човек «със свое лице». Колонистите от Куряжката трудова колония правят странно впечатление на «благовъзпитани». Това особено се забелязва в техните отношения към «малките», към новациите, които току-що са дошли или които току-що са доведени. «Малките» изведнаж попадат в замайващи условия на умна грижливост от страна на иначе страшните на улицата юноши. Нали именно такива юноши са ги пердашили, експлоатирали, учили са ги да крадат, да пият ракия, учили са ги на много други работи. Един от «малките», пастирче, отлично свири на флейта в оркестъра на колонията — научил се да свири за пет месеца. Твърде забавно е да се гледа как тактува с голата си, с чугунен цвят ръка. Той ми каза:

— Когато дойдох тук, много се изплаших. Ле-ле-е, мисля си, колко много са тук! Ако почнат да ме бият, няма да мога да се измъкна. Но никой даже с пръст не ме е бутнал.

Този кратък откъс показва, че книгата на Макаренко „Педагогическа поема“ не е загубила значението си и в наши дни. И сега в България има хиляди деца, оставени без родителски контрол – техните родители са някъде на гурбет в Кипър или Испания. Възрастните им баби и дядовци, някъде в обезлюдените села на България, не могат да им дадат нужните грижи и възпитание. Много от тези деца са обречени да попълнят криминалния контингент на България, и затова са заплаха за обществото. Тези деца, които основно не са от малцинствените групи, са проблем и на българското образование. Нашите учители не са подготвени да работят с такива деца. Затова – четете „Педагогическа поема“ – ще бъде от полза.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ПЪРВА ЧАСТ

Стр.

1. Разговор със завгубнаробраза	35
2. Безславното начало на колонията „Максим Горки“	37
3. Характеристика на първичните нужди	51
4. Една вътрешна операция	60
5. Дела от държавна важност	69
6. Завоюването на железния резервоар	75
7. И бълхата може да влезе в работа	81
8. Характер и култура	89
9. Има още „лицари“ в Украйна	93
10. Геронте, дейци на общественото възпитание	107
11. Победоносната сеялка	116
12. Братченко и районният продоволствен комисар	122
13. Осадчи	130
14. Мазилници между съседи	136
15. Нашето беше най-хубаво	141
16. Габерсупа	149
17. Разправията с Шарин	157
18. „Сближение“ със селяните	164
19. Игра в залог	170
20. За живото и мъртвото	178
21. Вредните дядовци	192
22. Ампутация	206
23. Отборни семена	213
24. Мъченията на Семьон	222
25. Командирска педагогика	230
26. Извергите от втората колония	237
27. Завоюване на комсомола	247
28. Началото на тържествения марш	255

ВТОРА ЧАСТ

1. Гърне мляко	269
2. Отченаш	280
3. Доминанти	291
4. Театър	302
5. Кулашко възпитание	326
6. Стрелите на амура	335

	Стр.
7. Попълване	345
8. Девети и десети отред	354
9. Четвърти сборен	362
10. Сватба	368
11. Лирика	384
12. Есен	391
13. Гримаси на любовта и поезията	406
14. „Да не се писка“	411
15. Мъчни хора	418
16. Запорожие	424
17. Как трябва да се смята	436
18. Боево разузнаване	450

ТРЕТА ЧАСТ

1. Гвоздеи	457
2. Предният сборен	475
3. Битие	495
4. „Всичко е добре“	510
5. Идилія	523
6. Пет дни	536
7. Триста седемдесет и трети бис	555
8. Казачок	565
9. Преображение	583
10. В полите на Олимп	598
11. Първият сноп	613
12. Животът се търкулна нататък	636
13. „Помогнете на момчето!“	651
14. Награди	664
15. Епилог	680

ПЪРВА ЧАСТ

1. ЕДИН РАЗГОВОР

През септември 1920 г. завеждащият губернияски отдел за народна просвета ме повика при себе си и каза:

— Виж какво, братко, чувах, че ти там силно си протестирал, дето на твоето училище дали... таквоз... онова здание...

— Че как няма да протестирам? Тук не само ще протестираш, ами ще почнеш да виеш: какво ти трудово училище? Опушено, мръсно! Нима това прилича на училище?

— Да... За теб ще трябва таквоз: ново здание да се построи, нови чиновци да се турят — тогава чак ще заработиш. Не са важни зданията, братко, важното е да възпиташ новия човек. А пък вие, педагозите, непрестанно саботирате: ту зданиято не било хубаво, ту чиновците не стрували. Няма у вас, таквоз... огън, знаеш ли, такъв — революционен. Ходите, като че ли сте все с дълги панталони!

— Ами че моите не са дълги.

— Е да, твоите не са... Калпави интеллигенти!... Ето на, търся, търся, такава голяма работа има тук: навъдили са се толкова много момчета-скитници — по улиците не може да се мине от тях, и по къщите тършуват. Казват ми: това е ваша работа, народопросветна... Е?

— Какво «е»?

— Ей такава: на когото и да кажа, все не иска, ръце и крака маха: ще ме заколят, казва. На вас човек да ви даде кабинетче, книжки... Ето на, и очила си турил...

Засмях се:

— Виж ти, и очилата взеха да пречат!

— Та нали това казвам: вие можете само да четете, а дадат ли ви жив човек, почвате: ще ме заколи живият човек. Интелигенти!

✉ **Professor B. V. Toshev**
University of Sofia
1, James Bourchier Blvd.
1164 Sofia, Bulgaria
E-mail: toshev@chem.uni-sofia.bg